

Jan Dyduch

Działalność Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej za czasów Kardynała Karola Wojtyły

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 40/1-2, 57-70

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JAN DYDUCH

DZIAŁALNOŚĆ RADY KAPLAŃSKIEJ ARCHIDIECEZJI KRAKOWSKIEJ ZA CZASÓW KARDYNAŁA KAROLA WOJTYŁY

T r e ś ć: Wstęp. 1. Geneza. 2. Struktura. 3. Zadania i kompetencje. Zakończenie.

Wstęp

Kodeks Prawa Kanonicznego postanawia: „W każdej diecezji winna być ustanowiona Rada Kapłańska, czyli zespół kapłanów, będący jakby senatem biskupa i reprezentującym presbyterium. Jej zadaniem jest wspieranie biskupa w kierowaniu diecezją, zgodnie z przepisami prawa, ażeby możliwie najbardziej pomnażało się dobro pasterskie powierzone mu części Ludu Bożego”. (kan. 495, § 1).

Kiedy w święto Nawrócenia św. Pawła Apostoła 25 stycznia 1983 r. Jan Paweł II promulgował nowy Kodeks Prawa Kanonicznego, a w nim przytoczony powyżej kanon o powołaniu Rady Kapłańskiej, miał już za sobą bogate doświadczenie zdobyte podczas pasterzowania na stolicy św. Stanisława w Krakowie. Tam bowiem w dniu 14 grudnia 1968 r. ustanowił Radę Kapłańską Archidiecezji Krakowskiej. Przez prawie 10 lat inspirował jej działalność oraz korzystał z jej opinii i rad. Wydaje się zatem słuszne przedsięwziąć ten okres działalności Rady Kapłańskiej.

Geneza

Zamysł powołania Rady Kapłańskiej odnajdujemy już w postulatach zgłoszonych na Sobór Watykański II. Były to początkowo dezyderaty związane z kapitułami katedralnymi, w których zwracano uwagę na ich przestarzały charakter i małą przydatność w życiu Kościoła partykularnego. Głosy radykalniejsze domagały się ich zniesienia, a na to miejsce ustanowienia nowej rady. Bardziej umiarkowani zadawali się gruntowną reformą kapituł, a jeszcze inni sugerowali ich pozostawienie oraz powołanie rady dodatkowej¹. Analiza postulatów przedsoborowych nie prowadzi do jedno-

¹ *Antepraeparatoria*, t. II, cz. 3, s. 43; t. II, cz. 2, s. 300-301; t. II, cz. 4, s. 334.

znacznych wniosków, chociaż istnieje zgodność co do ustanowienia w diecezji organu doradczego biskupa². W pracach komisji przygotowawczych zarzucono myśl o zniesieniu kapituł katedralnych. Bardziej podkreślono potrzebę ich reformy, jak również coraz wyraźniej sugerowano powołanie nowej rady³.

Pierwszą wyraźną wzmiankę o Radzie Kapłańskiej spotykamy w schemacie *O posłudze i życiu kapłanów*, który został zaprezentowany Ojcom Soboru w dniu 20 listopada 1964 roku podczas 127 Kongregacji Generalnej⁴. Tekst ten z kolei ulegał dalszym przekształceniom w ciągu prowadzonej dyskusji soborowej. Wyłaniała się z niej coraz dojrzała – pod względem teologicznym i kanonicznym – formuła określająca Radę Kapłańską⁵.

Dyskusja zaowocowała tekstem umieszczonym w dekrete soborowym o posłudze i życiu kapłanów *Praesbyterorum ordinis*, uchwalonym ostatecznie podczas uroczystej sesji w dniu 7 grudnia 1965 r., a więc w przeddzień zakończenia Soboru Watykańskiego II. Interesujący nas fragment dekretu brzmi: „Niech zatem, z racji tej wspólnoty w tym samym kapłaństwie i posłudze, uważają biskupi prezbiterów za swoich braci i przyjaciół, a ich dobro zarówno materialne, jak przede wszystkim duchowe niech im leży na sercu w miarę sił... Niech ich chętnie słuchają, owszem, niech zasięgają ich rady i rozmawiają z nimi o tym, co dotyczy potrzeb pracy duszpasterskiej i dobra diecezji. By zaś to doprowadzić do skutku, niech mają radę, czyli senat kapłanów reprezentujących prezbiterów, który dostosowany do dzisiejszych okoliczności i potrzeb, w formie i według norm prawnych do określenia, mógłby skutecznie wspierać biskupa swymi radami w rządzeniu diecezją”⁶.

Tekst powyższy jest kluczowy dla ustanowienia Rady Kapłańskiej, jako organu doradczego biskupa odrębnego od kapituły katedralnej. Ostatecznie rozstrzygnął to papież Paweł VI w motu proprio *Ecclesiae Sanctae* z 6 sierpnia 1966 r.⁷. Postanowił on, że w diecezjach, w których istnieją kapituły katedralne mają pozostać nadal, zachowując przyznane im przez prawo

² Por. J. D y d u c h, *Diecezjalna Rada Duszpasterska i Rada Kapłańska*, Prawo Kanoniczne, 27 (1984) nr 3-4, s. 56.

³ Por. J. B e y e r, *De Capitulis Cathedralibus servandis vel suppressendis*, Periodica de re morali canonica liturgica, 63 (1974) 479-480.

⁴ *Acta Synodalia*, t. IV, cz. 4, s. 841.

⁵ Por. J. D y d u c h, *Kapituła Katedralna i Rada Kapłańska*, Prawo Kanoniczne, 25 (1982) nr 3-4, s. 86-88.

⁶ DK, n. 7.

⁷ AAS 58 (1960) 757-787.

zadania i kompetencje (nr 17). Oprócz nich motu proprio nakazuje ustanowienie nowych Rad: „W każdej diecezji, według sposobu i form określonych przez biskupa, ma być powołana Rada Kapłańska, tj. zespół czyli senat kapłanów, reprezentujących presbyterium, która by w sposób skuteczny mogła swoimi radami wspierać biskupa w rządzeniu diecezją”⁸. Przytoczone postanowienie stanowi etap w rozwoju prawodawstwa dotyczącego Rad Kapłańskich. Ta ścieżka legislacyjna znalazła swój finał we wspomnianych już normach Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.

Kard. Karol Wojtyła, ustanawiając Radę Kapłańską, zwrócił się w dniu 18 stycznia 1969 r. do kapłanów Archidiecezji Krakowskiej w specjalnej odezwie⁹. Załączył do niej dwa teksty: 1. fragment dekretu soborowego *Praesbyterorum ordinis* (n. 7); 2. fragment motu proprio „*Ecclesiae Sanctae*” (n. 15)¹⁰. Teksty te dotyczą Rady Kapłańskiej i zostały powyżej omówione. Tak więc Arcybiskup Krakowski, powołując Radę Kapłańską, oparł się na podstawowych i klasycznych tekstach normujących tę sprawę w Kościele powszechnym.

Ustanawiając Radę Kapłańską, kard. Karol Wojtyła odczytał poprawnie bardzo istotny zamysł Kościoła zawarty w nauczaniu soborowym i w dokumentach posoborowych. Chodziło tu o posoborową odnowę Kościoła, a w szczególności o odnowę życia i posługi kapłanów. Odnowę tę związał z ważnym wydarzeniem w Archidiecezji, jakim było Nawiedzenie Matki Bożej Jasnogórskiej – peregrynacja kopii Obrazu Madonny Jasnogórskiej, a ściślej pustej ramy, gdyż władze komunistyczne „uwięziły” Obraz. Pisał o tym do swoich kapłanów: „W całościście procesu odnowy Ludu Bożego na plan pierwszy wysuwa się – oprócz odnowy małżeństwa i rodziny – odnowa kapłaństwa i kapłanów. Dlatego też nasze wspólne konferencje w roku Nawiedzenia poświęciliśmy tej zasadniczej dla nas sprawie. Celem było szczególne związanie naszych prac nad odnową presbyterium z łaską tego roku, która wraz z Nawiedzeniem Matki Bożej Jasnogórskiej winna się udzielić niejako na pierwszym miejscu nam – kapłanom Jezusa Chrystusa, nam pasterzom Jego Kościoła”¹¹. Program odnowy presbyterium postanowił oprócz o nauczanie Soboru Watykańskiego II, zaś Radę Kapłańską, która była strukturalnym owocem Jego wskazań, uczynić instrumentem odnowy życia i posługi kapłanów.

⁸ Tamże, n. 15.

⁹ *Notificationes*, 1969, s. 108-112.

¹⁰ Tamże, s. 112-114.

¹¹ Tamże, s. 109.

Tak postrzegane powołanie Rady Kapłańskiej wymagało zaznajomienia kapłanów z nauczaniem Vaticanum II, w szczególności z nauczaniem o kapłaństwie i kapłanach. By je przybliżyć i wyjaśnić duchowieństwu Archidiecezji, Kardynał Karol Wojtyła zorganizował najpierw w Krakowie sesję naukową. Uczestniczyli w niej profesorowie Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie, profesorowie innych uczelni kościelnych, a także liczni zebrani kapłani. W sześciu referatach i dyskusji zaprezentowano naukę Vaticanum II o kapłaństwie i omówiono zagadnienia związane z życiem i duszpasterstwem współczesnych kapłanów. Z kolei Arcybiskup Krakowski Karol Wojtyła pragnął, aby owoce tej sesji przekazać wszystkim kapłanom Archidiecezji Krakowskiej. W tym celu polecił ująć wyniki grudniowej sesji w dwa odczyty: 1. O biblijnych i teologicznych podstawach kapłaństwa w świetle Vaticanum II; 2. omawiał socjologiczne i praktyczne uwarunkowania współczesnego duszpasterzowania kapłanów, a w szczególności wypuklał rolę Rady Kapłańskiej, którą ona w myśl wskazań Soboru Watykańskiego II powinna pełnić wśród presbyterium diecezjalnego. Odczyty te wygłoszono podczas wiosennych konferencji rejonowych od lutego do maja 1968 r., które odbyły się w Archidiecezji pod przewodnictwem Kardynała z udziałem całego jej presbyterium. Konferencje te miały niezwykle doniosłe znaczenie dla ustanowienia Rady Kapłańskiej. Przede wszystkim były konstruktywnym pouczeniem kapłanów, następnie stworzyły im okazję do dyskusji i wyrażenia opinii na różne tematy związane z życiem i posługą duszpasterską. Była to także wymiana myśli z Arcybiskupem o problemach ich nurtujących. O tych spotkaniach pisał on: „Obszerna i bardzo szczerza wymiana myśli podczas tegorocznych konferencji przekonała mnie, że instytucja ta (Rada Kapłańska) nie tylko odpowiada wymaganiom Soboru i zarządzeniom Stolicy Apostolskiej, ale odpowiada również potrzebom naszej społeczności kapłańskiej”¹².

Tak przygotowany grunt wymagał już tylko konkretnych aktów prawnych Arcybiskupa Krakowskiego, które niebawem nastąpiły. Oto one: 1. Statut Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej i Regulamin Wyborów¹³; 2. zarządzenie przeprowadzenia wyborów od 8-15 kwietnia 1969; 3. zatwierdzenie wyborów dekretem z dn. 3 maja 1969¹⁴.

¹² Tamże, s. 110.

¹³ Tamże, s. 114-118.

¹⁴ Tamże, s. 118-119.

2. Struktura

Podstawowym elementem strukturalnym Rady Kapłańskiej Archidiecezji Krakowskiej była jej reprezentatywność, którą wyraża preambuła jej statutu: „Rada Kapłańska, będąca reprezentacją presbyterium diecezjalnego utrzymuje stały kontakt między biskupem ordynariuszem a kapłanami pracującymi w diecezji...”¹⁵. Reprezentatywny charakter Rady Kapłańskiej był bardzo mocno akcentowany w nauczaniu soborowym, jak również w dokumentach posoborowych. Motu proprio „Ecclesiae Sanctae” wyraźnie zaznacza, że Rada Kapłańska ma być organem reprezentującym ogół kapłanów: „W każdej diecezji... ma być powołana Rada Kapłańska, tj. zespół czyli senat kapłanów, reprezentujących presbyterium...”¹⁶.

Okólnik o Radach Kapłańskich zaznacza, że reprezentatywność Rady jawi się wówczas, gdy są w niej przedstawiciele: różnych posług (np. proboszczowie, wikariusze, kapelani); następnie różnych regionów duszpasterskich i różnych pokoleń kapłańskich¹⁷. W Radzie Kapłańskiej zatem nie chodzi o reprezentację w sensie prawnym w formie proporcjonalnej reprezentacji demokratycznej, ale o reprezentację w sensie moralnym, odzwierciedlającym zróżnicowany skład presbyterium¹⁸.

Kardynał Karol Wojtyła docenił reprezentatywność Rady Kapłańskiej. Dlatego postanowił, aby aż 80% jej składu pochodziło z wyborów, bowiem przez wybory najlepiej uwydatnia się charakter reprezentatywny jakiegoś gremium. Zgodnie ze statutem (n. 3). Radę Kapłańską Archidiecezji Krakowskiej tworzyło 30 kapłanów, z których 24 zostało wybranych, a 6 mianowanych przez Arcybiskupa¹⁹. Ta dyspozycja statutu idzie po linii zarządzenia Kongregacji Duchowieństwa, która w swym plenarnym zebraniu dn. 10 X 1969 r. podała wytyczne, w oparciu o które został sporządzony okólnik o Radach Kapłańskich *Presbyteri sacra*²⁰. W sprawie składu Rady postanowiono tam: „Ojcowie zebrania plenarnego zatwierdzili wnioski, ażeby większość członków była wybierana przez kapłanów”²¹. Warto dodać, że do grona wspomnianego zebrania należał Kardynał Karol Wojtyła. Zrealizował on także inne bardzo istotne postanowienie okólnika

¹⁵ Tamże, s. 114.

¹⁶ AAS, s. 766, n. 15.

¹⁷ Por. *Presbyteri sacra*, n. 6.

¹⁸ Por. T. P i e r o n e k, *Rada Kapłańska wyrazem soborowej odnowy presbyterium*, Prawo Kanoniczne, 12 (1969) nr 3-4, s. 19.

¹⁹ *Notificationes*, 1969, s. 115.

²⁰ AAS 62 (1970) 459-465.

²¹ Tamże, n. 7, s. 462.

dotyczące struktury Rady Kapłańskiej: „Na członków Rady Kapłańskiej mają być powoływani także zakonnicy zatrudnieni na terenie diecezji w duszpasterstwie lub wypełniający dzieła apostołatu pod jurysdykcją biskupa”²².

Sprawa członkostwa kapłanów zakonnych w Radzie Kapłańskiej była przedmiotem dyskusji wśród autorów. Na ogół byli zgodni w tym, że mają oni do niej należeć. Różnice zachodziły w uzasadnieniu tej obecności²³. Kardynał Karol Wojtyła bardzo cenił udział różnych wspólnot zakonnych w duszpasterstwie w Archidiecezji. Spośród około 650 kapłanów zakonnych mieszkających wówczas na terenie Archidiecezji Krakowskiej około 150 było bezpośrednio zaangażowanych w duszpasterstwie jako proboszczowie, wikariusze parafialni, katecheci, kapelani. Dlatego uważał, że także przedstawiciele kapłanów zakonnych powinni znaleźć się w Radzie Kapłańskiej. Stąd Regulamin Wyborów do Rady Kapłańskiej postanawia: „Bierne i czynne prawo wyborcze przysługuje wszystkim kapłanom diecezjalnym, zakonnym zaś, o ile pełnią w diecezji funkcje powierzone im przez ordynariusza”²⁴. Przeprowadzone wybory nie wyłoniły żadnego kapłana zakonnego. W tej sytuacji Kardynał Karol Wojtyła mianował czterech kapłanów zakonnych – spośród sześciu przez siebie mianowanych – zaliczając ich do grona Rady Kapłańskiej²⁵. Tak ukształtowany jej pierwszy skład stanowił reprezentację duchowieństwa całej Archidiecezji Krakowskiej, był odzwierciedleniem różnych funkcji i usług, różnych regionów i pokoleń kapłanów.

Dla sprawnego działania Rady jej statut postanawiał, że zostanie ustanowiony stały sekretariat, składający się z sekretarza i dwóch innych kapłanów. Cały skład sekretariatu pochodzi z nominacji Arcybiskupa, o ich mianowanie wnioskuje Rada. Członkowie sekretariatu mogą być mianowani tylko spośród jej grona. Sekretariat w porozumieniu z Arcybiskupem ustala porządek obrad i na jego polecenie zwołuje sesje. Przynajmniej 2 tygodnie przed zwołaniem sesji rozsyła członkom Rady porządek obrad. W czasie sesji sporządza sprawozdanie z jej przebiegu i komunikat końcowy, który musi Rada zatwierdzić na tym samym posiedzeniu. Między sesjami sekretariat przyjmuje i porządkuje wnioski nadesłane przez kapłanów lub złożone przez członków rady do rozpatrzenia. Również przechowuje jej dokumentację²⁶.

²² *Presbyteri sacra*, n. 6.

²³ Por. T. P i e r o n e k, art. cyt., s. 14-16; por. M. F a k a, *Rada Kapłańska nowym senatem biskupa diecezjalnego*, Prawo Kanoniczne, 21 (1978) nr 3-4, s. 54.

²⁴ *Notifications*, 1969, s. 116.

²⁵ Tamże, s. 119.

²⁶ Tamże, s. 115.

Innym bardzo potrzebnym usprawniającym jej operatywność elementem strukturalnym Rady Kapłańskiej, były komisje. Ilekroć sprawa wymagała dokładniejszego zbadania i rozeznania Rada powierzała ją powołanej przez siebie komisji. Każda komisja składała się z przewodniczącego i przynajmniej dwóch członków. Przewodniczącym miał być zawsze członek Rady, zaś w skład komisji mogli wchodzić kapłani spoza jej grona w charakterze rzeczoznawców. Komisje przygotowywały pisemne wnioski, które następnie były przedstawiane na plenarnej sesji Rady, ta z kolei mogła przyjąć wniosek lub odrzucić, względnie przekazać go z powrotem do ponownego opracowania. Wnioski przyjęte przez Radę Kapłańską były przekazywane Arcybiskupowi do zatwierdzenia. Komisje mogły mieć charakter stały lub przejściowy²⁷.

W dniu 23 czerwca 1969 roku na sesji Rady Kapłańskiej zostało powołanych 7 stałych komisji. Ich nazwy pochodziły od zagadnień, którymi miały się zająć. Były to: Komisja I – Potrzeba wspólnoty i jej formacja, Komisja II – Współżycie presbyterium, Komisja III – Współpraca presbyterium, Komisja IV – Sprawy bytowe wspólnoty kapłańskiej, Komisja V – Wiąż wspólnoty kapłańskiej z Arcybiskupem i relacje do Kurii Metropolitalnej, Komisja VI – Decentralizacja, Komisja VII – Presbyterium diecezjalne a wspólnoty kleru zakonnego²⁸. Dla lepszej koordynacji prac Rady Kapłańskiej, oprócz jej sesji plenarnych, dość częstych zebrań poszczególnych komisji i sekretariatu, wprowadzono jeszcze zebrania wszystkich przewodniczących Komisji, na których uzgadniano plan ich prac oraz omawiano program plenarnych posiedzeń Rady, aby je potem w porozumieniu z sekretariatem przedstawić do zatwierdzenia Arcybiskupowi²⁹. Zgodnie z postanowieniami statutu Rada Kapłańska ma być organem stałym, z tym, że jej skład podlega zmianie w ten sposób, że co dwa lata dokonuje się wyboru połowy jej członków, jak również co dwa lata Arcybiskup mianuje połowę członków pochodzących z nominacji. Tak więc kadencja poszczególnych członków Rady trwała 4 lata i mogła być ponowiona wyłącznie na następne 4-lecie³⁰.

Na temat kadencji Rady Kapłańskiej prawodawstwo powszechne postanawiało, że wygasa ona w czasie wakansu Stolicy Biskupiej, nowy biskup

²⁷ Por. tamże, s. 115.

²⁸ *Sprawozdanie* z 23 VI 1969, Akta Kardynała Karola Wojtyły przechowywane w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, (=AKKW), EIX – e/194.

²⁹ *Sprawozdanie* z 21 V 1970, AKKW, E IX – e/212.

³⁰ *Notificationes*, 1969, s. 116.

ma obowiązek ustanowić ją na nowo³¹. Postanowienie to było przedmiotem dyskusji zarówno autorów jak i pracującej już wtedy Papieskiej Komisji Odnowy Kodeksu Prawa Kanonicznego. Dyskusja ta przyczyniła się do zrodzenia idei nowej struktury, zwanej Kolegium Konsultorów, która została zrealizowana w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego³². Norma o wygaśnięciu Rady Kapłańskiej *sede vacante* znalazła swoje zastosowanie w Archidiecezji Krakowskiej. Stało się to dnia 16 października 1978 roku wówczas, gdy dotychczasowy Arcybiskup Krakowski Kardynał Karol Wojtyła przyjął wybór na Stolicę Piotrową.

3. Zadania i kompetencje

Zgodnie ze wskazaniami *Vaticanum II* i posoborowym prawodawstwem powszechnym, Rada Kapłańska posiada tylko głos doradczy. Jest to więc organ doradczy biskupa, ale o specjalnym charakterze, gdyż zarówno z natury swojej, jak i ze względu na procedurę przewyższa inne organy tego samego rodzaju³³. Mimo tego specjalnego charakteru nie może rada ograniczyć władzy biskupa, ale tylko współpracować z nim poprzez udzielanie rad³⁴. Nie może być także postrzegana jako forma związku zawodowego kapłanów dla rewindykacji i ochrony ich praw³⁵. Z tego jednak powodu Rada Kapłańska nie jest organem małoważnym, ani tym bardziej niepotrzebnym. Wprost przeciwnie odpowiednio przygotowany i zaprezentowany głos doradczy, może mieć skuteczny wpływ na decyzję biskupa, a tym samym realnie wpływać na rządzenie diecezją³⁶.

Tak traktował doradczość Rady Kapłańskiej Kardynał Karol Wojtyła. W przededniu jej ustanowienia pisał: „Rada Kapłańska stanowi organizm nowy o charakterze doradczym z głosem konsultatywnym. Jednakże na tym właśnie polega znaczenie tego organizmu. Wiadomo bowiem, ile w życiu ludzkim – bardziej jeszcze w życiu społecznym – zależy od właściwego *concilium*: od rozeznania, od opinii, od naświetlenia sprawy, którymi żyje dana społeczność i dla których działa. Bez tej funkcji ani prawa stanowione, ani podejmowane decyzje, ani też ich wykonywanie nie może być głęboko

³¹ Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, n. 15, „ 4.

³² Por. J. D y d u c h, *Kapituła Katedralna i Rada Kapłańska*, s. 91-95.

³³ *Presbyteri sacra*, n. 9, s. 463.

³⁴ Por. J. W r o c e ń s k i, *Rada Kapłańska według Kodeksu Prawa Kanonicznego*, *Prawo Kanoniczne*, 96 (1983) nr 1-2, s. 32.

³⁵ Por. G. G h i r l a n d a, *Consiglio Presbiterale*, w: *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, Turyn 1993, s. 307.

³⁶ Por. J. D y d u c h, *Kapituła Katedralna i Rada Kapłańska*, s. 89.

zakorzenione w życiu wspólnym”³⁷. Widział w niej także organ informacyjny i opiniotwórczy, urabiający zdrową opinię społeczną w Kościele, tak bardzo potrzebną dla duchowieństwa i wiernych świeckich dla prowadzenia dzieła ewangelizacji.

Wychodząc z takich założeń Arcybiskup Krakowski często w swojej posłudze biskupiej korzystał z informacji, rady i opinii Rady Kapłańskiej. Czynił to nie tylko wówczas, gdy tego wyraźnie domagało się prawo powszechne, ale także przy rozwiązywaniu problemów dotyczących życia i posługi kapłanów jak również w sprawach duszpasterskich. Wnioski wypracowane i przygotowane przez Radę Kapłańską zatwierdzał jako obowiązujące i mające być realizowane w Archidiecezji. Współpraca taka zaowocowała ważnymi uchwałami Rady Kapłańskiej zatwierdzonymi przez Kardynała Karola Wojtyłę.

Należy do nich wniosek dotyczący duchownych w stanie spoczynku i chorych uchwalony przez Radę w dniu 8 maja 1970 roku a zatwierdzony 15 czerwca 1970 roku. Uchwała ta głosi, że troska o kapłanów w stanie spoczynku i chorych jest sprawą sprawiedliwości. Ma się o nich troszczyć wspólnota duchownych i wiernych, w szczególności ta wspólnota, której – przed przejściem w stan spoczynku, czy przed zachorowaniem – pracowali. Chodzi tu o parafię i dekanat, w której ustępujący czy chorzy kapłani ostatnio duszpasterzowali. Szczegółowo podano praktyczne rozwiązania ich sytuacji bytowej³⁸.

Niezwykle ważną sprawą, którą podjęła Rada Kapłańska, była współpraca kapłanów w ramach tego samego dekanatu. W tym celu przygotowano zarządzenie o powołaniu Dekanalnego Zespołu Konsultacyjnego, zatwierdzone przez Arcybiskupa 15 czerwca 1970 roku. W skład zespołu wchodził: dziekan, wicedziekan, notariusz oraz dwóch innych kapłanów, wskazanych przez presbyterium dekanatu na okres trzech lat z uwzględnieniem księży wikariuszy pracujących w dekanacie. Zespół ma spotykać się raz w miesiącu, niezależnie od kongregacji dekanalnych. Przedmiotem jego narad ma być: przygotowanie kongregacji dekanalnych, koordynacja pomocy duszpasterskiej, sprawy bytowe duchownych w stanie spoczynku, troska o kapłanów chorych, pomoc materialna duchownym, opiniowanie spraw lokalnych dla Arcybiskupa, a także rozwiązywanie sporów między duchownymi oraz między duchownymi a świeckimi³⁹. Dla lepszej współpracy między dekana-

³⁷ *Notificationes*, 1969, s. 111.

³⁸ *Notificationes*, 1971, s. 190-191.

³⁹ Tamże, s. 192.

tem a Radą Kapłańską uchwalono wniosek, przyjęty przez Kardynała, postulujący udział jej przedstawicieli w kongregacjach dekanalnych i referowanie tam jej działalności⁴⁰.

Palącą sprawą w Archidiecezji Krakowskiej było współzycie i współpraca między proboszczami a wikariuszami parafialnymi. Była to sprawa wieloaspektowa, ale także bardzo trudna. Podjęcie jej przez Radę Kapłańską zaowocowało uchwalonym wnioskiem zatwierdzonym przez kardynała 3 lutego 1971 roku, zatytułowanego o naradach parafialnego zespołu duszpasterskiego. Biorą w nich udział proboszcz, wikariusz, inni duchowni pracujący w parafii oraz osoby posiadające misję kanoniczną lub pełniące funkcje o charakterze kościelnym. Przedmiotem narad są następujące sprawy: bieżący podział pracy, planowanie akcji duszpasterskich, informacje na temat aktualnej myśli duszpasterskiej Stolicy Apostolskiej, Episkopatu Polski, Arcybiskupa i Wydziału Duszpasterstwa Kurii. Spotkania zespołu duszpasterskiego mają się odbywać co tydzień. Wniosek podaje uzasadnienie takich spotkań, przywołując wskazania Vaticanum II o godności człowieka, o potrzebie rozwoju duszpasterza i duszpasterstwa, poprawnego odczytywania znaków czasu, o współodpowiedzialności i solidarności⁴¹.

Rada Kapłańska w swojej działalności włączyła się w sprawy nurtujące Kościół powszechny. Na plenarnym posiedzeniu w dniu 20 kwietnia 1971 roku Kardynał Karol Wojtyła poinformował o problematyce zbliżającego się II Zwyczajnego Synodu Biskupów, który miał się odbyć w październiku tegoż roku. Tematem jego prac miało być kapłaństwo ministerialne. Poszczególni biskupi zostali zobowiązani do przedłożenia uwag do schematu przesłanego przez Sekretariat Synodu i przesłania ich do Rzymu. W przygotowaniu uwag zostali zobowiązani do zasięgnięcia opinii Rady Kapłańskiej. Dlatego po zreferowaniu schematu Rada ukonstytuowała specjalną komisję, której zlecono przeprowadzenie konsultacji z duchowieństwem i przygotowanie votum na temat schematu synodalnego o kapłaństwie. Rada wytypowała także kapłana na delegata kapłanów z Polski, który ma wziąć udział jako audytor w obradach Synodu w Rzymie. Z tych zaproponowanych przez Radę Kapłańską w Polsce kandydatów jednego miała wybrać Konferencja Episkopatu na delegata – audytora Synodu⁴².

W związku z Synodem Biskupów o kapłaństwie służebnym zintensyfikowano prace zmierzające do powołania duszpasterza wspólnoty kap-

⁴⁰ Komunikat z 10 XII 1970, AKKW, EIX – e/219.

⁴¹ Notificationes, 1971, s. 192-193.

⁴² Komunikat z 20 IV 1971, AKKW, EIX – e/228.

kańskiej, diecezjalnego ojca duchownego. Sprawa ta była przedmiotem, rozważań kilku posiedzeń plenarnych Rady Kapłańskiej, podczas których ustalono zakres jego zadań, a nawet przeprowadzono tajne głosowanie nad kandydatami do tej funkcji⁴³.

Rada Kapłańska przygotowała nowy system formacji intelektualnej młodych kapłanów zatwierdzony przez Arcybiskupa. Zobowiązuje on neoprezbiterów do uczestnictwa w ciągu pierwszego roku kapłaństwa w dwóch spotkaniach studyjnych. Mają one składać się z wykładów i seminariów o tematyce teologiczno-pastoralnej, ze szczególnym podkreśleniem zagadnień związanych z kaznodziejstwem, katechezą i spowiednictwem. W drugim i trzecim roku kapłaństwa obowiązuje kapłanów całoroczne studium zorganizowane na wzór Studiów Przywydźiałowych obejmujące comiesięczne całodzienne spotkanie, składające się z wykładów i seminariów dotyczących całokształtu zagadnień teologicznych ujętych w syntetycznym skrócie. Każdy rok studiów zakończony będzie egzaminem⁴⁴. W miejsce dotychczasowych egzaminów proboszczowskich wprowadzono nowy system studiów i egzaminów. Zobowiązuje on kapłanów przed upływem 10 lat kapłaństwa do ukończenia jednego z dwuletnich Studiów Przywydźiałowych łącznie z egzaminami oraz do uczestnictwa w Studium Prawno-Kanonicznym zakończonym egzaminem⁴⁵. Nowy system formacyjny miał na uwadze nie tylko zdanie egzaminów, ale także pogłębienie wiedzy teologicznej, pastoralnej, kanonicznej młodych kapłanów, z uwzględnieniem nauczania teologii soborowej i posoborowych dokumentów kościelnych. Ten nowy system umożliwił kapłanom uzyskanie stopnia magistra lub licencjata teologii. Było to ważne dla kapłanów, którzy studiując w latach 1954-1966 nie mieli takiej możliwości. Sprawa ta wymaga jednak oddzielnego omówienia.

Pierwszy dwuletni okres działalności Rady Kapłańskiej charakteryzuje się niezwykłą dynamiką. Podejmuje ona żywotne problemy nurtujące wspólnotę kapłańską Archidiecezji Krakowskiej i podaje ich rozwiązania, w dużej mierze aprobowane przez Kard. Karola Wojtyłę. Charakteryzuje on tę działalność w sposób następujący: „Po doświadczeniach dwóch lat jej (Rady Kapłańskiej) działalności w naszej Archidiecezji pragnę podkreślić wielkie znaczenie tej posoborowej instytucji. Polega ona na tym, że wybrani przez presbyterium kapłani nie tylko reprezentują ogół swoich konfratrów, ale także wspólnie podejmują liczne i nieraz trudne sprawy całej kapłańskiej

⁴³ Sprawozdanie z 15 XII 1971, AKKW, EIX – e/240.

⁴⁴ AKKW, EIX – e/246.

⁴⁵ AKKW, EIX – e/245.

wspólnoty. Czynią to z pozycji doświadczenia i w świetle zdrowej opinii, która towarzyszy życiu tak dynamicznej społeczności jak presbyterium naszej Archidiecezji. Taki sposób stawiania spraw stanowi wielką pomoc dla samej wspólnoty kapłańskiej, dla Kurii i dla Biskupa⁴⁶.

Do trudnych, wyżej wspomnianych spraw, podejmowanych przez Radę Kapłańską należały sprawy materialno-bytowe. Trzeba tu wymienić wnioski o uregulowaniu niektórych spraw materialnych duchowieństwa, uchwalony na sesji 15 marca 1971 roku, zaaprobowany przez Arcybiskupa, który obiecał go przedstawić na sesji księży dziekanów, celem podjęcia jego realizacji. Koresponduje z nim uchwała w sprawach uzupełnienia wynagrodzeń księży pracujących w najbiedniejszych parafiach przez zespoły księży parafii o największej ilości wiernych, podjęta na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 1972⁴⁷.

Długo rozważaną sprawą zarówno w Komisji Współzycia Presbyterium jak i na sesjach Plenarnych Rady było przygotowanie wniosków dotyczących tzw. „dnia wolnego” duszpasterzy. Został on uchwalony 10 maja 1972 roku a następnie zaakceptowany przez Arcybiskupa. Stawiał zasadę, że każdemu kapłanowi przysługuje dzień wolny w tygodniu od obowiązkowych zajęć duszpasterskich, uzgodniony z całym zespołem duszpasterskim⁴⁸.

Nowym problemem dla kapłanów Archidiecezji Krakowskiej był postulat soborowy o przechodzeniu na emeryturę po ukończeniu 75 roku życia. Wprawdzie kapłani, składając rezygnację, przechodzili na emeryturę, ale było to doborowolne. Teraz stało się poniekąd obowiązkiem z wyraźnym zaznaczeniem wieku. Tę trudną sprawę podjęła Rada Kapłańska, uwieńczając ją uchwalonym wnioskiem na zebraniu plenarnym w dniu 9 maja 1975 roku, zatwierdzonym przez Arcybiskupa. Postanawia on, aby kapłani po ukończeniu 75 roku życia składali rezygnację z urzędu proboszcza. Przyjęcie rezygnacji nie zwalnia kapłana od pracy duszpasterskiej. Rada Kapłańska zaapelowała zarówno do kapłanów emerytów, jak i do ich następców o godne i kapłańskie współzycie, o wzajemny szacunek i pomoc⁴⁹.

Na szczególną uwagę zasługuje współpraca Rady Kapłańskiej z Duszpasterskim Synodem Archidiecezjalnym. Pomogła ona w przedyskutowaniu różnorodnych problemów związanych z posługą kapłańską i wzięła udział w przygotowaniu projektów przyszłych uchwał synodalnych. Zaangażowała się także w bardzo żywotną dla Synodu problematykę współpracy kapłanów

⁴⁶ *Odezwa do kapłanów z 23 II 1971, Notificationes, s. 194.*

⁴⁷ Sprawozdanie z 18 XII 1972, AKKW, EIX – e/256.

⁴⁸ AKKW, EIX – e/257.

⁴⁹ Notificationes, 1975, s. 236-237.

ze świeckimi⁵⁰. Jedną z jej form, zalecaną przez Vaticanum II i dokumenty posoborowe, są Rady Duszpasterskie, które w miarę możliwości powinny istnieć zarówno na szczeblu diecezjalnym jak i parafialnym. Dlatego Rada Kapłańska przygotowała program powoływania w Archidiecezji Parafialnych Rad Duszpasterskich⁵¹.

Rada Kapłańska podjęła ważne i żywotne sprawy, niosąc w ten sposób pomoc Arcybiskupowi w spełnianiu jego posługi pasterskiej. Kardynał Karol Wojtyła po dwóch kadencjach Rady w sposób następujący ocenił jej działalność: „Na przestrzeni ośmiu lat swego istnienia i działalności Rada Kapłańska okazała się instytucją bardzo pomocną w spełnianiu Urzędu Biskupiego... Cały ten system podejmowania i rozwiązywania spraw istotnych dla presbyterium Archidiecezji przez ordynariusza w oparciu o konsultacje i sugestie reprezentantów tego presbyterium, odpowiada dzisiejszemu stanowi świadomości ukształtowanemu przez Vaticanum II”⁵².

Zakończenie

Rada Kapłańska Archidiecezji Krakowskiej ukonstytuowana zgodnie z wytycznymi Vaticanum II, stała się skutecznym narzędziem posoborowej odnowy życia i posługi kapłanów. Kardynał Karol Wojtyła zatroszczył się najpierw o należyte przygotowanie kapłanów do jej ustanowienia. Potem zaś traktował ją jako forum dialogu i współpracy z całym presbyterium.

Taka metoda okazała się bardzo skuteczna i zaowocowała bardzo ważnymi dokumentami, regulującymi wiele spraw presbyterium krakowskiego. W ślad za dokumentami poszła ich praktyczna realizacja. We współpracy i współdziałaniu Arcybiskupa z duchowieństwem, dzięki Radzie Kapłańskiej, kształtował się nowy obraz Kościoła partykularnego. Rada Kapłańska jawi się także jako skuteczny instrument ewangelizacji.

The Priests' Council of the Cracow Archdiocese during the times of Cardinal Karol Wojtyła

While applying the program of the postconciliar renewal of the Cracovian Church, Cardinal Karol Wojtyła established the Priests' Council which was to be the instrument of the renewal of priests' life and ministry. This establishment was preceded by a period of preparation undertaken among the priests and the laity. The essential components of that preparation were the visitation of Our Lady of Jasna Góra Icon to

⁵⁰ Ankieta z 5 II 1977, AKKW, EIX – e/296.

⁵¹ Komunikat z 16 XII 1974, AKKW, EIX – e/287.

⁵² Ankieta z 5 II 1977, AKKW, EIX – e/296.

every parish of the Cracow Archdiocese, and the priests' regional conferences which deliberated on the local pastoral requirements in the light of the teaching of the Second Vatican Council.

The Priests' Council became the representation of the Archdiocesan clergy, also and advisory and informative body to the Archbishop, and a forum of his dialogue with the priests in general. In this way the Priests' Council dealt with many question which occupied the clergy and systematically solved them by recommending constructive resolutions. These resolutions, approved by Cardinal Karol Wojtyla and by virtue of his authority, were then implemented with the assistance of the Priests' Council.